



KANDIDAT

10031

PRØVE

POL2012 1 Teorier og modeller i politisk økonomi

Emnekode	POL2012
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	29.11.2021 09:00
Sluttid	29.11.2021 13:00
Sensurfrist	20.12.2021 23:59
PDF opprettet	30.11.2021 19:46
Opprettet av	Marius Swane Wishman

i POL2012 høst 2021**Institutt for sosiologi og statsvitenskap****POL 2012: Teorier og modeller i politisk økonomi**

Dato 29.11.2021

Eksamenstid: 09:00-13:00

Tillatte hjelpemidler: Ingen

Faglig kontakt under eksamen: Marius Swane Wishman **Tlf:** 47056893

ANNEN INFORMASJON:

Skaff deg overblikk over oppgavesettet før du begynner på besvarelsen din.

Les oppgavene nøye, gjør dine egne antagelser og presiser i besvarelsen hvilke forutsetninger du har lagt til grunn i tolkning/avgrensing av oppgaven. Faglig kontaktperson skal kun kontaktes dersom det er direkte feil eller mangler i oppgavesettet. Henvend deg til en eksamensvakt hvis du ønsker å kontakte faglærer. Noter gjerne spørsmålet ditt på forhånd.

Vekting av oppgavene: Eksamen består av to deler som vektes likt.

Varslinger: Hvis det oppstår behov for å gi beskjeder til kandidatene underveis i eksamen (f.eks. ved feil i oppgavesettet), vil dette bli gjort via varslinger i Inspira. Et varsel vil dukke opp som en dialogboks på skjermen. Du kan fi igjen varselet ved å klikke på bjella øverst til høyre.

Trekk fra/avbrutt eksamen: Blir du syk under eksamen, eller av andre grunner ønsker å levere blankt/avbryte eksamen, gå til "hamburgermenyen" i øvre høyre hjørne og velg 'Lever blankt'. Dette kan ikke angres selv om prøven fremdeles er åpen.

Tilgang til besvarelse: Etter eksamen finn du besvarelsen din i arkivet i Inspira. Merk at det kan ta én virkedag før eventuelle håndtegninger vil være tilgjengelige i arkivet.

1 Del 1

Del 1

Svar på **ALLE** de følgende spørsmålene (50%):

Spørsmål 1: Forklar Ricardo's teori om leie.

Spørsmål 2: Modeller og forklar en endring i etterspørsel.

Spørsmål 3: Annta at Italia kan produsere enten 120 tonn oliven eller 7000 liter rødvin, og at Hellas kan produsere enten 80 tonn oliven eller 2000 liter rødvin. Bruk Ricardo's teori om handel til å forklare potensiell handel mellom de to landene.

Spørsmål 4: Forklar Marx's teori om fallende profi

Spørsmål 5: Hva er de vanligste analyseenhetene i den neo-klassiske tradisjonen?

Spørsmål 6: Forklar hvorfor jordreform er et sentralt første steg innen økonomisk utvikling i følge Studwell (2013).

Spørsmål 7: I følge Bates (2008), hva er problemet med det han kaller 'kontrollregimer' ('control regimes')?

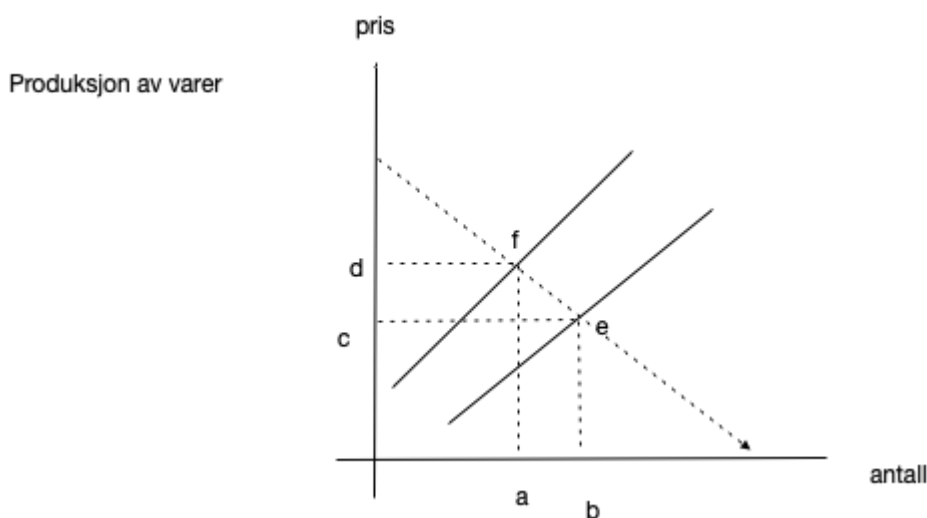
Skriv ditt svar her

1. Ricardo var en av de klassiske økonomene og bygger sitt arbeid på Adam Smiths tidligere prestasjoner og teorier. Ricardo var opptatt av handel og hindringer for handel i sitt virke da han levde og skrev i en tid hvor det grunnleggende synet var at eksport var bra og import dårlig. I denne tiden var jordeiere mektige og leide ut sine åkre og landarealer til produsenter og bønder, de var ekstra rike fordi det var sterke barrierer knyttet til import av korn i England hvor Rikardo levde.

Hans teori om leie handler om at knappheten av jordbruksareal og manglende import på grunn av toll og handelsbarrierer gjør at det produseres på mindre produktive arealer. Et viktig premiss for Rikardo var derfor at jordarealer kunne skilles etter bonitet, altså produktiviteten til arealet og at jordeiere skulle få betalt ut ifra hvor mye det var mulig å produsere, samt fjerne barrierer for handel slik at uproduktivt areal kunne gå ut av produksjon. Et viktig premiss i teorien er delingen av profitten mellom arbeiderne, produsentene og landeierne. Ved høy grad av toll og beskyttede markeder ville arealer med lav bonitet bli dyrket, men i realiteten være ulønnsomme fordi landeierne fikk for mye betalt og det ble ikke noe profitt igjen til produsenten.

Et kompromiss mellom landeiere og produsenter er derfor den aller første teorien om leie av areal og det som senere har blitt grunnrentebeskatning i Norge. Der produsenter betaler fellesskapet for å høste av naturressurser i våre felles arealer over en viss periode, olje og gass og vannkraft er to eksempler på dette.

2.



Endring i produksjon av varer hvor enhetsprisen har gått ned, men antallet produserte enheter har økt som følge av økt etterspørsel.

3.

	Italia	Hellas	
Oliven	120	80	
Rødvin	7000	2000	

Italia kan produsere:

$$= \frac{120}{7000}$$

0,0107 antall tonn oliven per liter rødvin

$$= \frac{7000}{120}$$

55,22 Antall liter rødvin per tonn oliven

Hellas kan produsere:

$$= \frac{80}{2000}$$

0,04 tonn oliven per liter rødvin

$$= \frac{2000}{80}$$

25 liter rødvin per tonn oliven

	Italia	Hellas	
antall tonn oliven per liter rødvin	0,01	0,04	
liter rødvin per tonn oliven	55,22	25	

Hellas har en lavere alternativkostnad enn Italia ved optimalisere sin olivenproduksjon enn ved å optimalisere sin vinproduksjon. Hellas har derfor et komparativt fortrinn ved å spesialisere seg innen olivenproduksjon og bytte vin med Italia, fremfor å produsere begge selv.

Tilsvarende har Italia en lavere alternativkostnad ved å produsere rødvin og spesialisere seg fremfor å produsere både oliven og rødvin. Italia har et komparativt fortrinn som gjør at de kan bytte til seg oliven, eller handle med Hellas og komme bedre ut av det.

4. Karl Marx teori om fallende profitt bygger på fundamentet for hans teoretiske rammeverk, at kapitalismen til slutt vil spenne ben på seg selv, gå under og på sikt bli erstattet av sosialisme. Marx teori studerer også forholdet mellom arbeid og kapital med den forutsetningen av at arbeidere vil bli utnyttet. Ikke fordi arbeidsgivere er slemme, men fordi det ligger i kapitalismens natur å maksimere profitten. Dette vil stå i konflikt med høyere lønninger, arbeidsgiver vil gjerne bytte ut arbeidstakere med maskiner og ivaretar generelt ikke arbeidernes interesser. Det er derfor Marx sin teori bygger på klasse og analyser av gruppeinteresser, den arbeidende klasse mot arbeidsgiverne og kapitalinteressene. Selve teorien går ut på at profitt over tid fra en industri, eller salg av en vare vil avta og ikke holde seg varig høy.

5. Den vanligste analyseenheten i neo-klassisk tradisjon er individet. Neoklassisk teori bygger sitt syn rundt rasjonalitetsteori, nemlig at mennesker handler ut fra opplyste og gjennomtenkte alternativ hvor de velger de beste for seg selv til enhver tid. Neoklassiskere ønsker minst mulig intervensjon av staten og et friest mulig marked hvor individer selv kan hevde seg i konkurranse.

6. Jordreform er avgjørende fordi avkastning av å eie landområder er så stor at fattige aldri vil ha råd til å kjøpe seg landjord av å jobbe i den samme jorda.

7. Kontrollregimer bygger på mistillit og gjør at en uforholdsmessig stor del av produktiv og skolert arbeidskapasitet går til kontroll av produksjonen i stedet for å faktisk produsere.

Besvart.

2 Del 2

Svar på 1 av følgende spørsmål (50%):

Spørsmål 1: Forklar enten den vellykkede økonomiske utviklingen eller mislykkede økonomiske utviklingen i et valgfritt land, fra et 'evolutionary economics'-perspektiv.

Spørsmål 2: Velg et relevant teoretisk perspektiv å diskutere problemet med økonomisk ulikhet, samt mulige botemidler.

Spørsmål 3: Diskuter den globale finanskrisen (2008-2009) i lys av en statsgjeldkrise, slik tilfellet var for Hellas og Island.

Skriv ditt svar her

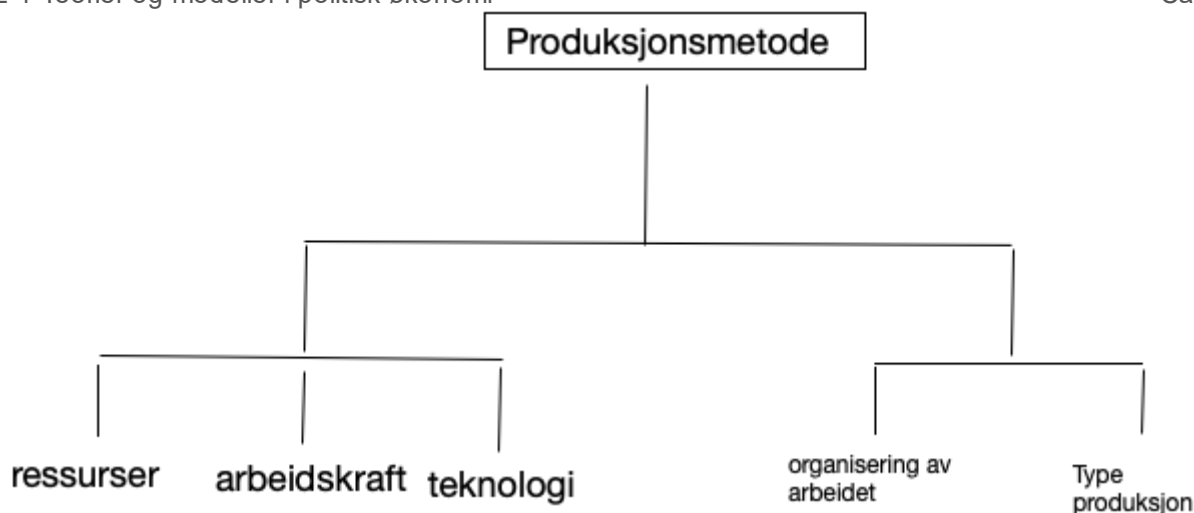
2. Økonomisk ulikhet er økende og har vært det i lang tid. I USA har ikke arbeidstakere opplevd reallønnsvekst siden 1980-tallet, og uttrykk som "the working poor" har oppstått. Dette er arbeidere som gjerne har både en, to og tre jobber, men som er innlåst i fattigdom og økende gjeldsforpliktelser. Dette henger sammen med mangelen på sosial mobilitet i samfunnet som følge av utdanning og ofte bakgrunn. Økt ulikhet skaper mistillit. Økt ulikhet og at flere får færre muligheter til å lykkes i sine liv skaper avmakt og avstand til de som styrer. I Storbritannia har 9/10 politikere i parlamentet gått på privatskole, ikke i den offentlige fellesskolen. Økt ulikhet skaper også grobunn for ekstremisme. Det er fra de fattigste delene av Midt-østen Hamas, Hizbolla, IS og Taliban i Afghanistan rekrutterer. Tilsvarende er oppslutning om ytre høyre i Europa på økende fremmarsj. De valgkretsene Le Pen økte mest i presidentvalget i 2018 var i valgkretser med vedvarende høy arbeidsledighet, valgkretser tidligere dominert av sosialistpartiet PS. Økt ulikhet fører altså til svekket tillit, til svekket sosial mobilitet og avmakt. Det fører til mer ekstremisme og polarisering. Økt ulikhet fører til lavere valgdeltakelse fordi det rasjonelt sett ikke er verdt kostnaden ved å sette seg inn i hva de ulike partiene mener for å avgi stemme. Den svekkede tilliten som kommer av økt ulikhet fører også til økt nasjonalisme og en svekkelse av internasjonale institusjoner. Det har vi sett gjennom Brexit, valget av Donald Trump som USAs president og hans periode i det hvite hus, samt EU og valg til EU-parlamentet.

Økt ulikhet kommer av at noen har tjent mye og andre har tjent lite på hvordan internasjonal handel og produksjon er organisert. I 2008 eide 20 prosent av verdens befolkning 80 prosent av ressursene. I 2021 eier færre enn 5 prosent av verdens befolkning mer enn 90 prosent av ressursene. Professor Reinert ved universitetet i Tallinn har gjort seg selv til talsmann mot denne urettferdigheten. Han har gjort seg kontroversiell med påstand om at fattige utviklingsland må få støtte til å bygge opp industri og lov til å benytte toll og proteksjonistiske tiltak for å ta sin rettferdige del av overskuddet. Gjennom å selge bananer og handle industrielt fremsatte produkter vil skjevheten ytterligere forsterkes mener Reinert. Disse landene produserer og selger varer som kun krever arbeidskraft, ikke kunnskap til å øke verdiskapingen av produksjonen.

Dette er kjernen i konflikten mellom arbeid og kapital.

Marx skrev og beskrev konflikten mellom arbeid og kapital. Hans analyse gikk ut på at de det ligger i kapitalismens fundament å søke profittmaksimering gjennom å utnytte den arbeidende klassen. Dette skjer gjennom organiseringen av arbeid. I dagens globaliserte verdensmarked har de mindre markedene forsvunnet, nå henger alt sammen med alt. Dette har resultert i fremveksten av globale giganter, multinasjonale selskaper med stor makt. Økonomisk, organisatorisk, juridisk og innflytelsesmessig. De multinasjonale selskapene har blitt institusjoner og slik Gailbraith beskrev og analyserte institusjoners makt betyr det noe når Amazone truer sine ansatte med sparken hvis det går flere ganger på toalettet i løpet av arbeidsdagen. Google og Facebook har egne finansavdelinger som jobber med å skatteplanlegge vekk fra forpliktelser og presser myndigheter til å akseptere lavere skatt. Makten til disse konsernene ligger slik Gailbraith beskrev i selve institusjonene de har blitt, ikke i enkeltpersonene.

Dette er her relevant å se til Marx analyser av oppdeling av produksjon.



Marx søkte å forklare måter selskaper organiserer arbeidet på. Er de demokratiske organisasjoner med medbestemmelse, eller hierarkiske organiserte med kommandostruktur uten medbestemmelse og forankring. Marx så også på hvordan de produserte varer og tjenester, hvilke ressurser de benyttet seg av, hvordan de disponerte arbeidskraften og tok i bruk teknologi.

Svaret på ulikhet ligger i Marx produksjonsanalyse. Det er ikke bærekraftig med globale, multinasjonale selskaper med slik makt Google, Facebook, Amazone, etc. har fått i dag og særlig ikke i sine egne markeder, her må det aktiv politikk til for å splitte oligopolene for å sikre en annen organisering av arbeidet. Disse selskapene truer finansieringsmodellen til velferdsstatene som skal sikre utdanning, helse, politi og våre felles tjenester.

Selskaper kan også organiseres på en annen måte. Medbestemmelse, oppsplitting, krav om fagforeninger og representasjon av ansatte i styret vil gjøre selskapene mer demokratiske og sikre at også de sosiale delene av samfunnet tas større hensyn til i produksjon. Medeierskap og kooperativer kan sikre at en større del av profitten fordeles på flere i stedet for færre.

Rikardos skisse til kompromiss mellom jordeiere, produsenter og arbeidere i sin teori om leie bør benyttes også globalt. Global grunnrentebeskatning, skatt på leie av jord og folks naturressurser i alle deler av verden er et helt konkret tiltak som vil gjøre at selskaper må betale en fair share tilbake til landene og befolkningen de får rettigheter av. At Coca cola kan kjøpe drikkevannskilder til byer med millioner av innbyggere i India for så å ta seg betalt over deres betalingsevne for å få sitt mest grunnleggende behov dekket er ren utnyttelse av menneskers situasjon.

Marx identifiserer i sin verditeori nytten av utdannet og trent arbeidskraft. Et produkt produsert av en faglært arbeider på 3 timer er ikke nødvendigvis mer verdt enn et produkt produsert av en arbeider på 5 timer, men det er udiskutabelt mer effektivt. Marx viser derfor sammenhengen mellom å gi den enkelte utdanning og fordelene for økonomisk utvikling. Like muligheter til utdanning uansett hvor du bor, hvem du er og hvordan du er oppvekst ville økt den sosiale mobiliteten. En av de største gjeldskildene i USA er studentlån og mer enn halvparten av lånetakerne klarer aldri å betale tilbake studiegjelden sin i løpet av livet. Tilsvarende har sønner og døttre av rike foreldre enkelt mulighet til å kjøpe seg plass ved de beste universitetene og få en topp utdanning uten nødvendigvis å møte inntakskravene. Gratis utdanning hele livet gjennom ville endret mulighetene til milliarder av mennesker.

